

Tjugoett år efteråt eller det kom ett brev från Teheran

Av länsåklagare KLAS LITHNER, Karlskrona

Titeln gäller de tjugoett åren mellan mitt deltagande i den tredje internationella kursen i kriminologi i Stockholm den 16—21/11 1953 och i den tjugofjärde internationella kursen i Teheran den 15—22/5 1974, anordnad av Société Internationale de Criminologie.

Kursen i Stockholm har refererats i SvJT 1954:59—60 av Karl Schlyter. Föreläsningarna äro även utgivna i bokform som Samhället och brottslingen (1955), redigerad av Olof Kinberg, som också var kursens ledare. Övriga föreläsare voro de kända namnen Max Schmidt, Örnulf Ödegård, Ivar Agge, Bo Gerle, Martti Kaila, Torgny Segerstedt, Carl Aude-Hansen, Gunnar Inghe, Ivar Strahl, Per Olof Ekelöf och Folke Söderberg. Jag minns kursen särskilt tydligt, därför att det var min första kontakt med den vetenskapliga kriminologin. Av de 35 skandinaviska deltagarna från olika yrkesgrupper, där läkarna dominerade, torde nästan samtliga nu ha lämnat kriminologin av olika anledningar. Det internationella inslaget i den mycket värdefulla kursen tilhandahölls av den dåvarande sekreteraren i föreningen, Jean Pinatel från Paris. Föreningen fortsatte sin livliga kursverksamhet med en kurs om året i olika världsdelar, ibland om kriminologin i allmänhet, ibland om något speciellt ämne.

I februari 1974 kom så det i titeln nämnda brevet från Teheran, närmare bestämt från organisationskommittén för den tjugofjärde kursen, som skulle anordnas gemensamt av föreningen, Teherans universitet och Centre international de criminologie comparé vid Université de Montréal, lett av den dynamiske professor Denis Szabo. Kursen skulle behandla ämnet „Drugs and Criminality“.

Kursen leddes av professorn i straffrätt och kriminologi vid Teherans universitet E. Paad med biträde av professorn i rättsmedicin vid samma universitet Said Hekmat. Deltagarna utgjordes av cirka 100 iranier från olika yrkesgrupper, däribland ett stort antal poliser, och ett stort antal yngre akademiker, där man kanske kan hoppas att några av dem förmås att specialisera sig på kriminologi genom den inspiration kursen givit. Dessutom deltog cirka 50 utlänningar från 26 länder, representerande samtliga världsdelar utom Australien. Med hänsyn till ämnet för kursen var det dock beklagligt, att det ej fanns någon deltagare från Japan på grund av detta lands ofta omtalade erfarenheter från bekämpningen av en svår narkotika-epidemi. Själv var jag ende nordbo.

Den outtröttlige Jean Pinatel, numera ordförande i föreningen, deltog även nu, denna gång med en föreläsning om „La criminologie devant la probléme de toxicomanie“. Bland de franska deltagarna märktes även psykiatern Yves Roumajon, som är ordförande i den franska kriminologiska föreningen, och Jean Susini. Bland övriga kända kriminologer märktes Trevor Gibbens från England, Peter Lejins från USA samt från Kanada den ovannämnde Denis Szabo och hans närmaste man Ezzat Abdel Fattah, ursprungligen från Egypten.

Av de tjugo plenarföreläsningarna under kursen hölls 6 av iranska deltagare och 14 av utlänningar. Förhandlingsspråken voro engelska och franska, men tyvärr fanns det inte resurser för simultantolkning. Vissa föreläsningar tillhandahölls dock på båda språken. Kursen hölls i det nybyggda centralbiblioteket vid Teherans universitet. Hela anläggningen påminde starkt om ett amerikanskt „campus“. Av de cirka 18.000 studenterna äro 35 % kvinnor, vilket förefaller som en hög andel i ett muhammedanskt land, även om det emanciperas i snabb takt. Universitetet hade också egen moské, men böneutroparen, muezzinen, hade ersatts med en bandinspelning, som sändes ut från en minaret ungefär som en flyglarmssirén. De värdefullaste föreläsningarna hölls av Roumajon om „Toxicomanies juveniles en France“, Gibbens om „Drugs and Crime: the British Situation“, El Fattah om „The Criminological Role of Drugs“ samt av två iranska rapportörer. Den ena var av advokaten och universitetsläraren A. Houman om „The Legislative Evolution as regards Drug Addiction in Iran“ och den andra av advokaten Shahkar om „The Question of Opium in Iran“. Själv bidrog jag med en föreläsning om „Drugs and Criminality from a Swedish legal point of view“ som på grund av bristande förberedelsestid efter trassel med flygbiljetten borde ha hetat „Something about drug criminality in Sweden“.

Genom de iranska bidragen samt föreläsningar och diskussioner framgick att narkotikabrottsligheten tydligen är ett allvarligt problem för Iran. Under hela 1900-talet fram till 1955 voro odling och användning av opium tillåtna, men 1955, då antalet missbrukare beräknades uppgå till 1,5 miljoner, beslöt man sig för totalförbud. Genom en speciell lag detta år föreskrevs att alla förråd av opium skulle överlämnas till myndigheterna inom viss tid, och stränga frihetsstraff infördes för narkotikabrott av alla slag. Genom ny lagstiftning 1959 skedde en ytterligare skärpning och år 1969 ansåg man sig tvingad att införa dödsstraff för narkotikabrott, som gälla större kvantiteter än 2000 gram opium eller 10 gram heroin. Då brotten anses riktade mot staten, handläggas de vid krigsrätt. Under kursen fingo deltagarna en praktisk illustration till situationens allvar genom en tidningsnotis att tolv personer, tillhörande en liga, avrättats för narkotikabrott. Antalet steg därigenom till 233 sedan 1969. Sex av dem hade smugglat in 12 ton opium i landet, gömda i en tankbil, från Afghanistan. De andra sex voro ligans huvudmän. Från kritikerna av det rådande systemet an-

fördes att smugglarna sökte omintetgöra verkningarna av hotet om dödsstraff genom att som redskap använda kvinnor, barn och personer över 70 år, då dessa kategorier ej kunde avrättas. Från motsatt sida anfördes att läget skulle ha varit ändå allvarligare utan möjlighet till denna påföljd. Det är emellertid uppenbart att det behövs en ordentlig kriminologisk undersökning av erfarenheterna.

Vid flera tillfällen under kursen riktade iranska deltagare stark kritik mot Turkiet och Afghanistan för deras legalisering av opiumodlingen, som är den viktigaste utgångspunkten för smuggling till Iran. Afghanistan hade ingen deltagare, medan Turkiet hade flera i kursen, vilka dock icke besvarade kritiken.

Förutom plenarföreläsningar och arbete i sektioner ingick i kursen en heldagsutflykt till dels en ungdomsvårdsskola och dels ett fängelse i Ghezel-Hessar i närheten av Teheran. Man kan naturligtvis mistänka att dessa båda voro speciella uppvisningsanstalter. Båda anstalterna voro nybyggda och välutrustade. Beträffande ungdomsvårdsskolan var det mest påfallande att den var avsedd för båda könen, vilket verkar förvånande i ett muhammedanskt land. Beträffande fängelset, som lydde under polisväsendet i likhet med landets hela fångvård, var det utrustat med ett stort antal verkstäder Fängelset hade även en öppen avdelning för anläggnings- och jordbruksarbete, där det mest påfallande var en grupp hyddor för familjebesök till den öppna avdelningens gifta fångar en gång i månaden. Även denna detalj var överraskande. Beträffande båda anstalterna rådde det emellertid en beklaglig brist på statistik och faktiska upplysningar. Beträffande ungdomsvårdsskolan framgick dock av en rapport från dess föreståndare, som var läkare, att av 1.464 personer, som intagits för vård under 1972, voro endast 103 narkotikamissbrukare.

Vidare anordnades flera studiebesök för deltagare av speciella kategorier. Domarna och åklagarna fingo t. ex. göra ett studiebesök under en halv dag i Justitiepalatset.

Vid sidan om plenarföreläsningarna arbetade kursen på fem parallella sektioner, nämligen 1) biologi, psykologi, psykiatri och psykoanalys, 2) sociologi och socialskydd, 3) penologi, 4) kriminalteknik och 5) straffrätt.

När vid kursens avslutningssession sektionerna på vanligt sätt skulle redovisa sitt arbete och sina resolutionsförslag, var den utan jämförelse bästa rapporten den som framlades av den ovannämnda professor El Fattah för sektion 4).

I den officiella kommuniken vid kursens slut sammanfattades dess resultat sålunda:

1) Narkotikaproblemet, vars utveckling med rätta oroar både specialister och allmänhet i flertalet av världens länder, har föranlett talrika undersökningar av komplicerad natur. De kräva på samma gång genetiska, farmakologiska, juridiska, medicinsk-psykologiska och socio-kulturella metoder. Då deras resultat alltför ofta äro kontrover-

siella, erbjuda de icke en utgångspunkt för strängt objektiv kriminologisk forskning.

2) Ur kriminologisk synpunkt ha narkotikamissbrukets kriminogena karaktär och jämförelser mellan kliniska och terapeutiska behandlingsmetoder beträffande missbrukare och narkotika brottslingar ej varit föremål för tillräckligt ingående undersökningar för att man skall kunna taga dessa till utgångspunkt för effektiva kriminalpolitiska åtgärder.

När det gäller kriminalpolitiken måste man både akta sig för en onyanserat brännmärkande attityd och för ett ohållbart ursäktande när det gäller att öppna vägen till humana metoder för behandling av missbrukare.

4) Ett internationellt institut för att studera de kriminologiska synpunkterna på narkotikamissbruket bör upprättas, gärna i anslutning till det nyupprättade kriminologiska institutet vid Teherans universitet.

Arrangörerna visade en överväldigande gästfrihet, och praktiskt taget varje kväll förekom det något arrangemang i form av middag eller mottagning.

Bland de positiva erfarenheterna från kursen räknar jag — förutom att ha fått se något av ett nytt och intressant land, statt i en sjudande utveckling, — en betydlig utökad kännedom om internationella narkotikaproblem samt värdefulla bekantskaper med flera åklagarkollegor från hittills för mig obekanta länder.

Klas Lithner